

STUDIJU PROCESA ORGANIZĀCIJAS OPTIMIZĀCIJA VALSTS ROBEŽSARDZES KOLEDŽĀ

Optimization of the Study Process Organization in the State Border Guard College

Alens Indriksons

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvija

Abstract. *The present paper explores specificity of educational process in the State Border Guard College as a militarized educational institution. It is specific and implementation of educational process in such institution is not possible without the successive and continuous organization of the study process. The correct organization of the study process and scientific content of the training program serves as a basis for development of the students' theoretical knowledge and practical skills and its structural and content organization is essential for the implementation of a qualitative educational process. The aim of the research is to identify the possibilities to improve the structural and content based organization of the study process of the State Border Guard College in order to facilitate the achievement of the goals set by the border guard training process. The study was conducted in the State Border Guard College using scientific, pedagogical and psychological literature analysis and evaluation and document analysis research method. The author brought forward conclusion that the structural and content study process improving in the State Border Guard College can be achieved by changing professional border guard training course program (1 month) and professional further education study program "Border Guarding", study subjects and their succession.*

Keywords: *organization, process, program, specificity, study, successive, training.*

Ievads

Introduction

Lai spētu profesionāli pildīt savus pienākumus, ikvienam topošajam robežsargam ir jāapgūst noteikts zināšanu un iemaņu daudzums, kurš turpmākajā darbā ir jāpapildina. Jo augstāks ir robežsargu izglītības līmenis, jo kvalitatīvākā ir Valsts robežsardzei deleģēto uzdevumu izpilde. Robežsarga izglītības līmenis ir ļoti lielā mērā atkarīgs no vairākiem faktoriem, kuri spēlē būtisku lomu robežsarga sagatavošanas procesā. Izglītības kvalitātes nodrošināšanā Valsts robežsardzes koledžā būtisku lomu spēlē izglītības iestādes specifika, jo Valsts robežsardzes koledža, atšķirībā no profesionālajām izglītības iestādēm, kuras ir

Latvijas Izglītības un zinātnes ministrijas pakļautībā, atrodas Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas padotībā esošās iestādes – Valsts robežsardzes pakļautībā, kuras uzdevumā tiek gatavots personāls. Sakarā ar izglītības iestādes specifiku, specifisks ir arī tajā īstenotais studiju process, kura organizācija spēlē būtisku lomu robežsargu sagatavošanas procesā īstenoto programmu mērķu sasniegšanu. Korekta studiju procesa organizācija, tā struktūra un zinātnisks studiju programmu saturs kalpo par pamatu studējošo teorētisko zināšanu un praktisko iemaņu attīstībai.

Pētījuma mērķis ir apzināt studiju procesa strukturālas un saturiskās organizācijas pilnveides iespējas Valsts robežsardzes koledžā, izpētot īstenojamās izglītības programmas, lai veicinātu robežsargu sagatavošanas procesa mērķu sasniegšanu.

Lai sasniegtu pētījuma mērķi, tika izmantota zinātniskās, pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīzes un izvērtēšanas metodes un dokumentu analīzes metode, ar kuru palīdzību tika pētītas VRK īstenojamo izglītības programmu saturs, tēmu aktualitāte, atbilstība un pēctecība, kā arī šo programmu pilnveides iespējas. Pētījuma robežas: rakstā tiek analizētas robežsargu profesionālās sagatavošanas kursa (1 mēnesis) programma un profesionālās tālākizglītības programma „Robežapsardze”.

Studiju process Valsts robežsardzes koledžā *Study process at the State Border Guard College*

Valsts robežsardzes koledža ir valsts dibināta Valsts robežsardzes pakļautībā esoša izglītības iestāde (Valsts robežsardzes koledžas nolikums, 2006). Tajā tiek apgūtas tās nepieciešamās speciālās zināšanas un iemaņas, kuras ir nepieciešamas topošajam robežsargam. Tā realizē studijas, kas ir orientētas uz profesionālo zināšanu un prasmju apguvi un profesionālās kvalifikācijas iegūšanu un tās neietver akadēmiskā grāda standartu.

A. Indriksons (2017) raksturo Valsts robežsardzes koledžas kā vienas no militarizētas izglītības iestādes darbības specifiku šādi:

- Valsts robežsardzes koledža savā ikdienas darbībā vadās gan pēc speciālo, dienesta attiecības regulējošo, normatīvo aktu prasībām, gan arī pēc augstāko profesionālo izglītību reglamentējošo aktu prasībām, kuru vienlaicīga īstenošana rada problēmas.
- Dienesta gaitu reglamentējošie normatīvie akti ir primāri, tāpēc dienesta pienākumu izpilde ieņem centrālo lomu militarizētas izglītības iestādes darbībā attiecībā pret studiju procesu.
- Studiju process militarizētā izglītības iestādē tiek īstenots noteiktās hierarhijas un autoritārā vadības stila apstākļos, kur tādas dienesta organizācijas komponentes kā pavēles, reglaments un disciplīna rada

komunikācijas barjeras studiju procesā, kas būtiski traucē sekmīgai studiju procesa mērķu sasniegšanai.

- Militarizētā izglītības iestādes studiju procesā galvenokārt tiek pielietota tradicionālā izglītības pieeja, pielietojot „subjekts – objekts” komunikāciju studiju procesā starp docētāju un studējošo, kas tiek īstenota galvenokārt pavēļu formā bez atgriezeniskās saiknes, kas ir būtiska studiju procesa sastāvdaļa.
- „Subjekts – objekts” komunikācija un attiecības apgrūtina tādu studiju procesa mērķu sasniegšanu kā brīvas, atbildīgas un radošas personības attīstība, un tādu attieksmju un vērtību izpratnes veidošanos, kas nepieciešamas profesionālai izaugsmei.

Valsts robežsardzes koledžas darbības pamatvirzieni ir pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmu izstrāde un īstenošana, izglītības procesa īstenošana, veicinot studējošo personības attīstību un studējošo sagatavošana dienestam Valsts robežsardzē, un tā personām pēc vidējās izglītības ieguves nodrošina iespēju:

- iegūt ceturto profesionālās kvalifikācijas līmeni, apgūstot pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmu;
- iegūt trešo profesionālās kvalifikācijas līmeni, apgūstot profesionālās tālākizglītības programmu;
- apgūt Valsts robežsardzes funkciju izpildei nepieciešamās profesionālās pilnveides programmas (Valsts robežsardzes koledžas nolikums, 2006).

Studijām VRK tiek uzņemtas personas ar vidējo un augstāko izglītību, kurām tiek veikta fiziskās sagatavotības un veselības stāvokļa pārbaude, kas nosaka VRK kā militarizētas izglītības iestādes specifiku. Pēc sekmīgas pārbaudes tās tiek uzņemtas dienestā un nosūtītas uz studijām VRK. Topošā robežsarga karjera var attīstīties atkarībā no tā, kādu karjeras attīstības ceļu persona izvēlēsies – instruktora vai virsnieka, taču ikvienas studijas sākas ar robežsargu profesionālās sagatavošanas kursu (1 mēnesis), kurā ir šādi mācību priekšmeti:

- Robežsardzes dienests un taktika (60 stundas);
- Ieroču un šaušanas mācība – (28 stundas);
- Fiziskā sagatavošana – (10 stundas);
- Ierindas mācība – (14 stundas);
- Dienesta reglamenti – (14 stundas).

Šīs programmas mērķis ir sniegt priekšstatu par Valsts robežsardzes struktūru, dienesta organizācijas un darbības mērķiem, sniegt pamatzināšanas par šaujamo ierociem, vispārējām iemaņām ierindā un sagatavot robežsargus mācībām profesionālās tālākizglītības programmā „Robežapsardze” (Robežsargu profesionālās sagatavošanas kursa programma „1 mēnesis”, 2017). Pēc sekmīgas

kursa programmas apgūšanas jaunie robežsargi turpina studijas profesionālās tālākizglītības programmā „Robežapsardze”.

Studējošiem, uzsākot studijas militarizētā izglītības iestādē, ir jāstopas ar vairākiem pedagoģiski psiholoģiskiem faktoriem, kas var atstāt iespaidu uz sekmīgu programmas apgūšanu, kā arī uz turpmāko studiju un dienesta turpināšanu.

Studiju procesa optimizācijas nepieciešamība *The necessity of optimization of the study process*

Uzsākot studijas VRK kā militarizētā izglītības iestādē, studējošajiem ir jāpieņem jauna sociālā loma sabiedrībā – amatpersona (robežsargs), kas nozīmē atbildību, jaunus pienākumus un lielu psiholoģisko slodzi, un studiju procesā notiek vērtību sistēmas izmaiņas, iekšējās motivācijas veidošanās, intensīva profesionālu īpašību attīstība, kas veicina personības rakstura un intelekta īpašību veidošanos. Kā atzīmē A. Upmane, A. Gaitniece – Putāne, A. Šmitiņa (2016), būtisks faktors, lai veiksmīgi darbotos izvēlētajā profesionālajā jomā un nostiprinātu profesionālas identitātes izjūtu, ir arī indivīda personības atbilstība konkrētās profesijas kritērijiem. Studijas militarizētā izglītības iestādē saistītas ar sociāli psiholoģiskām pretrunām. Tās var izpausties kā pretruna starp studējošā tieksmi uz patstāvību un stingrām metodēm, tai skaitā disciplīnu, kas tiek pielietotas noteiktās profesijas speciālistu sagatavošanā; pretrunas starp studējošā intelektuālo un fizisko spēju attīstību, kas ir pamatprasība uzņemšanai militarizētā izglītības iestādē, kā arī pretrunas, kas saistītas ar lielu jaunas informācijas daudzumu, normatīvo aktu prasībām, militarizētas izglītības iestādes reglamentiem.

Jaunieši, kuri izvēlējušies robežsarga profesiju, izglītības ieguvī saista ar karjeru un nodarbinātību perspektīvā. Studiju laiks militarizētā izglītības iestādē galvenokārt sakrīt ar brieduma gadu pirmo periodu, kad notiek tādu personības īpašību attīstība un pastiprināšanās kā mērķtiecība, izlēmība, uzstājība, patstāvība un iniciatīva. Gandarījuma un apmierinātības sajūtu cilvēkam var sniegt darbs, kurā viņam ir iespēja īstenot savas spējas un potenciālu. Tas nodrošina cilvēka pozitīvu attieksmi pret savu darbu un darba pienākumiem, kā arī garantē augstu darba produktivitāti un kvalitāti (Karjeras izglītība skolā, 2009).

Lai studējošā mācību darbība būtu sekmīga, viņam ir jāizvairās no iekšēja diskomforta veidošanās. Studiju sākumposmā notiek psihisko procesu pārmaiņas, veidojas jaunas prasmes un iemaņas racionālā prāta spēju organizācijā, tiek apzināta nepieciešamība pēc izvēlētas profesijas, tiek izstrādāti optimāls darba režīms un profesijai nepieciešamās personības īpašības. Īpaši svarīgi šajā posmā ir pedagoģiski psiholoģiskie faktori (adaptācijas grūtības, pārāk augstas prasības,

pedagoga autoritāte, pārāk daudz informācijas, emocionālā spriedze, laika trūkums, konfliktsituācijas ar mācībspēkiem, motivācijas pazemināšanās nepareizu mācību metožu pielietošanas rezultātā).

Studējošajam, atnākot uz Valsts robežsardzes koledžu, ir jāastopas ar vidi, kas ir krasi atšķirīga no iepriekšējās, un, kurai tiem ir jāadaptējas. V. Kunitskis (Kunitsky, 2010) norāda, ka studentu adaptāciju augstskolā var iedalīt kā profesionālo, t.i. pielāgošanos jauniem mācību apstākļiem, mācību saturam, jaunām prasībām un sociāli psiholoģisko, t.i. iekļaušanos formālās un neformālās sociālās grupās. E. Pauls un S. Briers (Paul, E. L. & Brier, S., 2001) norāda, ka jaunajiem studentiem, atnākot uz mācību iestādi, ir jāveido jauna identitāte, kā arī jāapgūst jaunas lomas un reizēm šis process ir pavadīts ar bailēm zaudēt iepriekšējo dzīves stilu. Jaunā sociālā loma – robežsargs liek jaunajam studējošajam apzināties, ka uzvelkot formas tērpu, viņš kļūst par valsts varas pārstāvi ar attiecīgi reglamentētu uzvedību, kas var būt atšķirīga no viņa iepriekšējās, un amatpersonas pienākumiem gan dienestā, gan arī ārpus tā. K. Rooks (Rook, 1987) ir secinājis, ka studenti uzsākot studijas un zaudējot saites ar radniekiem, tiek pakļauti stresam un depresijai. Reizēm šie faktori var kalpot par galveno iemeslu, lai pārtrauktu uzsāktās studijas. Kadeti militarizētā izglītības iestādē ir jāreķinās ar ierobežotu tās teritorijas atstāšanas iespēju sakarā ar dienesta pienākumu izpildi (norīkojumi) un dienesta gaitu regulējošo normatīvu aktu prasībām (atrasšanās izglītības iestādes teritorijā, lai nepieciešamības gadījumā iesaistītos dažādos pasākumos, kas saistīti ar dienesta pienākumu izpildi). Līdz ar to šis faktors ir nozīmīgs un raksturīgs tieši militarizēta tipa izglītības iestādēm.

Tā kā militarizētās izglītības iestādēs pastāv noteikts dienas režīms (sadale), kas ir reglamentēts speciālajos normatīvajos aktos (rīta rosmes, izvades, noteikts pusdienlaiks, patstāvīgais darbs, vakara junda, ieroču tīrīšana u.c.), studējošajiem ir jāadaptējas jaunajiem apstākļiem un jāpakārto savs mācību darbs un režīms jaunajiem apstākļiem, kādi līdz šim netika piedzīvoti. C. Čens (Chen, 1999) norāda, ka pārejā uz jaunu un atšķirīgu vidi un situāciju var izdalīt vairākas fāzes, kuru rezultātā notiek jaunās vides akceptēšana un pieņemšana kā profesionālās darbības nepieciešamība. Spēja adaptēties jaunajiem apstākļiem un iekļauties grupā ir ļoti nozīmīgs faktors, jo kopēju uzdevumu izpilde grupas sastāvā ir paredzēta gan ar speciālu normatīvu aktu palīdzību, gan arī, kā norāda pētnieki sociālās attiecības grupā rada studentam piederības sajūtu un palīdz risināt sociālās problēmas, kā arī ir resurss, lai pārvarētu vientulību un ilgas pēc mājām (Voitkāne, 2003).

C. Rufs (1989) norāda, ka pielāgošanās spēja ir saistīta ar psiholoģisko labklājības izjūtu. Militarizētā izglītības iestādē studiju procesa laikā studējošais sastopas ar situācijām, kuras netika piedzīvotas iepriekš (šaujamo ieroču lietošana, bailes no augstuma novērošanas tornī u.c.). Šādi pārbaudījumi rada viņam

paaugstināta stresa sajūtu, kas atstāj lielu ietekmi uz adaptācijas procesu izglītības iestādē. V. Kunitskis (Kunitsky, 2010) secina, ka var izdalīt arī tādas grūtības studiju adaptācijas posmā kā pārdzīvojumi par nepareizu profesijas izvēli, ko militarizētā izglītības iestādē pastiprina neziņas sajūta par nākotni, sakarā ar iespējamību pēc studijām tikt nosūtītam pildīt pienākumus uz struktūrvienību atkarībā no dienesta nepieciešamības un nevis no studējošo vēlmēm.

Ņemot vērā iepriekš minēto par pedagoģiski psiholoģiskiem faktoriem, uzsākot dienesta gaitu Valsts robežsardzē kā militarizētā institūcijā, un studējošajiem sastopoties ar militarizētas izglītības iestādes specifisko vidi, kas balstās un autoritārismu un piespiešanu mācīties, studiju sākuma posmā daudz svarīgāk ir orientēties nevis uz specifisku profesijai nepieciešamo zināšanu sniegšanu, bet gan uz robežsarga kā dienestā esošas militarizētas Valsts amatpersonas sagatavošanu efektīvai profesionālo funkciju izpildei. Taču šobrīd robežsargu profesionālās sagatavošanas kursā galvenais akcents tiek vērsts uz studiju priekšmeta „Robežsardzes dienests un taktika” apgūšanu, paredzot vislielāko stundu skaitu (60 stundas) no visas programmas apjoma (126 stundas), kas pamatojoties uz iepriekšminēto, nav lietderīgi.

Studiju procesa organizācijas optimizācijas iespējas *Optimization possibility of study process organization*

Atbilstoši Izglītības un zinātnes ministrijas īstenotajām izglītības satura reformām, ir nepieciešams veikt izmaiņas pārējā no liela daudzuma informācijas apguves uz prasmi darboties ar informāciju, mācību satura integrācijā un saskaņošanā starp mācību priekšmetiem, novēršot tā pārblīvētību un saskaņošanu starp mācību priekšmetiem (Dzerviniks & Poplavskis, 2017). Kā norāda I. Degtjarjova (2010), studentu kompetences veidošanos ietekmē studiju procesa strukturālā un saturiskā organizēšana augstskolā: priekšmetu savstarpējā saskaņotība un pēctecība, mūsdienīga pieeja studiju satura veidošanā, docētāju un pārējā personāla attieksme pret darbu un savstarpējā cieņa, ētikas un kultūras tradīcijas augstskolā un apkārtējā vidē, studiju procesa saskaņotība ar sagaidāmo rezultātu.

Kā liecina D. Blūmas (2004) pētījums, mācīšanās uzlabošanu var panākt ar studiju kursa satura uzlabošanu. Lai optimizētu studiju procesu un veicinātu studiju procesa mērķu sasniegšanu, rodas nepieciešamība mainīt robežsargu profesionālās sagatavošanas kursa programmas (1 mēnesis) mērķi un saturu, šajā sagatavošanas kursa programmā paredzot tikai tādus militāros studiju kursus kā fiziskā sagatavošana, ierindas mācība, dienesta reglamenti un ieroču šaušanas mācība (ierobežotā apjomā, tikai pārlicinoties par spēju lietot šaujameroci),

savukārt profesionālos un vispārizglītojošos studiju kursus pārceļot uz profesionālās tālākizglītības programmu "Robežapsardze".

Veicot izmaiņas un studiju sākuma posmā orientējoties uz robežsarga kā dienestā esošas militarizētas Valsts amatpersonas sagatavošanu efektīvai profesionālo funkciju izpildei, būtu iespējams veikt arī kvalitatīvāku kandidātu atlases procedūru, savukārt studējošajiem būtu iespēja jau šajā studiju posmā pārliecināties par izvēlētas profesijas atbilstību saviem uzskatiem un esošās militarizētas sistēmas specifiskās vides akceptēšanu kā profesionālās darbības nepieciešamību, lai turpinātu studijas Valsts robežsardzes koledžā un apgūtu profesionālās tālākizglītības programmu.

Profesionālās tālākizglītības programmas „Robežapsardze” mērķis ir izglītības procesa rezultātā sagatavot Valsts robežsardzes inspektoros dienesta pienākumu pildīšanai Valsts robežsardzes struktūrvienību inspektoru un jaunāko inspektoru amatos atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un Valsts robežsardzes uzdevumiem (Profesionālās tālākizglītības programma „Robežapsardze”, 2016). Pēc sekmīgas robežsargu profesionālās sagatavošanas kursa pabeigšanas jaunie robežsargi uzsāk studijas, apgūstot profesionālās tālākizglītības programmu „Robežapsardze” un iegūstot vidējo profesionālo izglītību. Profesionālās tālākizglītības programmā „Robežapsardze” tiek īstenoti šādi mācību priekšmeti:

- Profesionālie – „Robežuzraudzība”, „Robežpārbaudes”, „Dokumentu tehniskā izpēte”, „Imigrācijas kontrole” u.c.
- Militārie – „Militārā taktika”, „Ieroču un šaušanas mācība”, „Ierindas mācība”, „Topogrāfija” u.c.
- Vispārizglītojošie – „Profesionālā svešvaloda”, „Informātika”, „Psiholoģija”, „Pirmās palīdzības apmācība” u.c.

Studiju procesa laikā topošie robežsargi iegūst zināšanas un iemaņas, kuras būs nepieciešamas viņu tālākajā profesionālajā darbībā. Šīs iegūtās zināšanas, prasmes un iemaņas attiecīgajā nodarbībā turpmāk kalpo kā pamats sarežģītāka materiāla apguvē un bez šī pamata nav iespējama tālākā mācību procesa virzība, tādēļ plānojot studiju procesu, ir jābalstās uz iepriekš iegūtajām zināšanām un prasmēm. Taču Valsts robežsardzes koledžai kā militarizētai izglītības iestādei sakarā ar tās darbības specifiku un mērķiem, veidojot studiju gada plānus, ir jāņem vērā arī studiju kursu saturs, par prioritāriem izvirzot tos profesionālos studiju kursus, kuri jaunajiem robežsargiem pēc VRK absolvēšanās uzsākot savas praktiskā dienesta gaitas, kalpos par viņu profesionālās darbības pamatu. Kā pamata studiju kursi, kuri būtu jāīsteno studiju otrajā pusgadā pēc iespējas tuvāk viņu praktiskā dienesta uzsākšanai, būtu jāatzīmē „Robežpārbaude”, „Dokumentu tehniskā izpēte” un „Robežuzraudzība”. Teorētiskās zināšanas un praktiskās iemaņas šajos studijuursos ļaus īstenot un realizēt Robežsardzei deleģēto pamatfunkciju - Valsts robežas neaizskaramības nodrošināšana un nelegālās

migrācijas novēršana, un personu tiesības pārvietoties no vienas valsts uz citu valsti, izpildi, kas ir minētas Robežsardzes likumā (Robežsardzes likums, 1997). Savukārt vispārizglītojošie studiju kursi ļaus šīs funkcijas un pienākumus veikt pilnvērtīgāk un kvalitatīvāk, taču izvērtējot prioritātes, tas ir sekundāri. Iepriekš minētais rada nepieciešamību veikt izmaiņas profesionālās tālākizglītības programmā „Robežapsardze”, kur programmas sākuma īstenošanas fāzē tiktu paredzēta vispārizglītojošo priekšmetu īstenošana, kam sekotu profesionālo priekšmetu studiju kurss, ņemot vērā to, ka militārie mācību priekšmeti tiks apgūti robežsargu profesionālās sagatavošanas kursa programmas (1 mēnesis) ietvaros.

Secinājumi **Conclusions**

1. Galvenās studiju procesa strukturālas un saturiskās organizācijas pilnveides iespējas Valsts robežsardzes koledžā ir panākamas, veicot izmaiņas īstenojamo studiju programmu saturos.
2. Robežsargu sagatavošanas sākuma posmā nepieciešams orientēties uz robežsarga kā militarizētā dienestā esošas amatpersonas sagatavošanu, nevis jaunu, fundamentālu un specifisku profesijai zināšanu sniegšanu.
3. Ir jāveic grozījumi robežsargu profesionālās sagatavošanas kursa programmas (1 mēnesis) saturā, mainot tās mērķi un paredzot tajā tikai tādus militāros studiju kursus kā fiziskā sagatavošana, ierindas mācība, dienesta reglamenti un ieroču šaušanas mācība (ierobežotā apjomā, tikai pārliecinoties par psiholoģisko spēju lietot šaujameroci).
4. Ir jāveic saturiskas izmaiņas profesionālās tālākizglītības programmā „Robežapsardze”, iekļaujot tajā mācību priekšmeta „Robežsardzes dienesta un taktika” paredzētās tēmas no robežsargu profesionālās sagatavošanas kursa programmas (1 mēnesis).
5. Ir jāveic strukturālas izmaiņas profesionālās tālākizglītības programmā „Robežapsardze”, kur programmas sākuma īstenošanas fāzē tiktu paredzēta vispārizglītojošo priekšmetu īstenošana, kam sekotu profesionālo priekšmetu studiju kurss, ņemot vērā to, ka militārie mācību priekšmeti tiks apgūti robežsargu profesionālās sagatavošanas kursa programmas ietvaros.
6. Kā pamata studiju kursi, kuri būtu jāīsteno un jāplāno studiju otrajā pusgadā pēc iespējas tuvāk viņu praktiskā dienesta uzsākšanai, ir „Robežpārbaude”, „Dokumentu tehniskā izpēte” un „Robežuzraudzība”.

Summary

The State Border Guard College is a militarized educational institution, therefore the study process is specific and different from other educational institutions. The specifics of the

study process in a militarized educational institution is mainly related to the presence of lecturers and students in the service relationship, and during the pedagogical process students have to acquire knowledge and practical skills in the conditions when the study process must be balanced with the practical service. The organization of the study process plays an important role in achieving the objectives of the programs implemented in the process of preparing border guards, its structure and scientific content of the study programs serve as the basis for the development of students' theoretical knowledge and practical skills. As a result of the research, it was concluded that the possibilities of improving the structural and content of the study process in the State Border Guard College can be achieved by changing professional border guard training course program (1 month) and professional further education study program "Border Guarding", study subjects and their succession, at the beginning of the study focusing on the preparation of a border guard as an official in a military service, rather than providing new fundamental knowledge. Subject „Border Guard Service and Tactics” from professional border guard training course program (1 month) has to be integrated in the professional further education study program "Border Guarding" and in this program it is necessary make the structural changes.

Literatūra References

- Blūma, D. (2004). Teaching as Management of Student Learning. *Education and Management in Latvia*, 2 (24), 46-59.
- Chen, C. P. (1999). Transition to higher education: Major aspects and counsellings guidelines. *Guidance and Counselling*, 14 (3), 31-37.
- Degtjarjova, I. (2010). Kvalitātes vadība augstskolas studiju procesā un skolotāja kompetences veidošanās. *Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā. 5. Starptautiskās zinātniskās konferences zinātniskie raksti un konferences referāti 2010. gada 25.–27. marts. I daļa*. Rīga: Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, 67-73.
- Dzerviniks, J., & Poplavskis, J. (2017). *Dabaszinību un tehnoloģiju kompetences attīstība kontekstorientētā fizikas mācību procesā*. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija.
- Indriksons, A. (2017). *Komunikācijas veidošanās prasmes robežsargu profesionālajā sagatavošanā*. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija.
- Karjeras izglītība skola*, (2009). Valsts izglītības attīstības aģentūra. Pieejams viaa.gov.lv/files/news/727/karjeras_izgliitiiba_skolaa_2010.pdf (skatīts 01.01.2018.).
- Kunitsky, V. (2010). Augstskolu studentu attieksmes pret studijām teorētiskie aspekti. *Scientific Journal of Riga Technical University*, 17, 33-30.
- Paul, E. L., & Brier, S. (2001). Friend sickness in the transition to college: Precollege predictors and college adjustment correlates. *Journal of College Student Development*, 79 (1), 77-89.
- Profesionālās tālākizglītības programma „Robežapsardze” (23.02.2016)*. Padomes lēmums Nr. 15. Redakcija: 11.09.2017. Rēzekne: Valsts robežsardzes koledža.
- Robežsargu profesionālās sagatavošanas kursa programma „Imēnesis” (21.02.2017)*. Valsts robežsardzes pavēle Nr. 314. Redakcija: 21.02.2017. Rēzekne: Valsts robežsardze.
- Robežsardzes likums (27.11.1997)*. LR likums. Redakcija: 28.04.2014. Rīga: Latvijas Vēstnesis.
- Rook, K. S. (1987). Social support versus companionship: Effects on life stress, loneliness and evaluation by others. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 1132–1147.

- Ruff, C. D. (1989). Happiness is every thing or it is? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57 (6), 1069-1081.
- Upmane, A., Gaitniece-Putāne, A., & Šmitiņa, A. (2016). Psiholoģijas studentu personības iezīmes un profesijas izvēli noteicošie faktori. *Sabiedrība, integrācija, izglītība. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli 2016. gada 27.-28. maijs. I daļa*. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, 540-552.
- Valsts izglītības attīstības aģentūra (2009). *Karjeras izglītība skolā*. Pieejams http://viaa.gov.lv/files/news/727/karjeras_izgliitiiba_skolaa_2010.pdf
- Valsts robežsardzes koledžas nolikums* (30.11.2006). MK noteikumi. Redakcija: 18.11.2011. Rīga: Latvijas Vēstnesis.
- Voitkāne, S. (2003). The relationship of social support, anxiety, depression and student needs to psychological well-being in first year university students. *Baltic Journal of Psychology*, 4 (2), 31-43.